№ 2 — Շաբաթ 22 Յունվարի 1883 — № 2

ՊՍԱԿ

Խմբագրութեանս ուղարկուած գրութիւնները պէտք է լինին մաքուր գրուած՝ հեղինակի ստորագրութեամբ ու ճիշդ հասցէով։

Գրութիւնները թէ յօդուածները կարող են ենթարկուիլ փոփոխութեան՝ կը վերադարձուին անձամբ պահանջողներին և առանց բացատրութեան։

Տարեկան բաժանորդագինն է՝ Երևանի մէջ երեք րուբլի․ իսկ Երևանից դուրս — ամեն տեղ — չորս րուբլի կանխիկ վճարելի։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն և օտար լեզուներով․ Իւրաքանչիւր բառի վճարն է 2 կոպէկ առաջին անգամի տպագրութեան համար։

Հրատարակվում է շաբաթական մի թերթ։ ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հասցէն՝ Эривань. Въ Редакцію «ПСАКЪ»

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ազգային եկեղեցու դերը։ Նոր ընտրելի Կաթողիկոսութեան։ ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ — Նամակ Վաղարշապատից։ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԴԵՐԸ

Իւրաքանչիւր ազգ բաղկացած է բազմաթիւ ընտանիքներից, անհատներից։ Որքան էլ որ այդ ընտանիքները, այդ անհատները տարբեր տարբեր գաղափարների տէր լինին, որքան էլ որ դրանց ուղղութիւնը, աշխարհահայեցողութիւնը զանազան լինին, այնուամենայնիւ պէտք է լինի մի ընդհանուր օղ, որ կապի, միաւորի այդ բոլոր միմեանց հակառակ, մինչև անգամ միմեանց թշնամի գաղափարների, ուղղութեան, [illegible] տէր անհատներին։ Ա- [illegible] ամբողջացնէ ազգի ամբողջութիւնը։ Պէտք է լինի մի դրօշակ, որի տակ գային միանային, գային հաւաքվէին ազգը կազմող բոլոր անհատները, որի տակ անհետանար գաղափարների թշնամութիւնը, ուղղութիւնների տարբերութիւնը, ընդհանուրին անհատական տարբերութիւնները, անձնական հաշիւները։ Առանց այդ ամբողջացնողի, այդ ընդհանուր օղի կապի չը կայ ազգ իբրև մի միութիւն։

Այդ օրինակ օղեր կան և առայժմ երկու են — ազգայնութիւն և կրօն։ Ազգ և կրօն ունին իրենց առանձին ամբողջութիւնը։ Պետք է, բարձր է և միմեանց ցանկալի է այն դրօշակը, որ իր տակ թեւածում է, ամբողջացնում է ազգայիններին ազգութեան տեսակէտից. այդ ամբողջացողը ազգի քաղաքական կազմակերպութիւնն է, քաղաքական միութիւնն է. Ռուսն ունի իր արծիւը, իր պետութիւնը, Ֆրանսիացին իրը. Անգլիացին իրենը. Հայերն էլ ունեցել են մի ժամանակ. բայց այժմ այդ քաղաքական կապը լուծուած է։

Միւս օղը, որ նոյնպէս ներկայացնում է ազգի ուրոյն ուրոյն [illegible] գործութիւն ու միջոց, այդ կրօնն է իր կրօնական կազմակերպութեամբ։ Այն ազգը, որ զրկուած է քաղաքականապէս մի միութիւն ներկայացնող օղից, այն ազգը, որ այսպէս ասած, տանել է տուել, կորցրել է իր ազգային կազմը մարմնացնող, իր քաղաքական ամբողջութիւնը դիմանորող դրօշակը, պէտք է անպատճառ դիմի կրօնականի օղին, որպէս զի կարող լինի պահել իր ամբողջութիւնը, որպէս զի ունենայ իր որոշ կազմակերպութիւնը, իր որոշ մարմնաւորութիւնը մարդկային մեծ գերդաստանի մէջ։ Հայերս ունինք մեր ազգային եկեղեցին, ունինք մեր կրօնական կազմակերպութիւնը։

Կեանքի պայմանները մէկ չեն ամեն ազգերի համար։ Մեր ազգի պատմական պայմանները դրել են նրան այնպիսի վիճակի մէջ, որ մեր կարծիքով իւրաքանչիւր հայ մարդ, որ սիրում է իր հայրենիքը, որի սրտին մօտ է իր հայրենակիցների ամբողջական մարմնաւորութիւնը, պէտք է անշուշտ մեր եկեղեցին իբրև ազգը մի միութիւն ներկայացնող հաստատութիւն, իբրև առաւելեան ամ- [illegible] օղ համարի։ Այս մէջ է և պիտի լինի մեր ազգային եկեղեցու մեծ և խորհրդաւոր պաշտօնը։

Մեր ազգային եկեղեցին նշանաւոր ու խորհրդաւոր պիտի համարվի իւրաքանչիւր մի բանիմաց ու ըմբռնող հայրենասէրի համար, ոչ թէ այն պատճառով որ նա առաքելական է, չը դիտեմ դոգմատիկական է, անսխալական է են են, այլ որ նա մեր ազգի ամբողջութիւնը ներկայացնող ու պահպանող հաստատութիւնն է։ Մենք կը ցանկայինք, որ մեր ազգային եկեղեցին այս կէտից նայած նուիրական ու մեծ համարվէր բոլոր հայերի համար։ Կրօնը մարդու ներքին հաւատալիքն է։ այո՛, այդ ճշմարիտ է, այդ անվիճելի է և ո՞վ է այն, որ կարող է մարդու սրտի մէջ թափանցել, որ կարող է մարդու հոգեկանը չափել։ Կրօնի էութիւնը մի և նոյնն է ամենքի համար։ Աստուածը մի և նոյն Աստուածն է. Կրօնի դաւանիքը, որ կայանում է ճշմարտութեան դաւանիքի մէջ, մի և նոյնն է բոլոր քրիստոնէից համար. իսկ ծիսականները եկեղեցական, երրորդական — անշուշտ բաներ են. բայց [illegible] նշան հաստատուածներն են, որ առիթ են եղել մեր ազգայիններին միմեանցից խորթանալու, միմեանցից բաժանվելու։ Քրիստոնէի համար նշանակութիւն չունի ոչ տեղը, ոչ շէնքը, ոչ ծէսը, ոչ աղօթքը, այլ սիրտը, հոգին, ներքինը... Այս իսկ հիման վրա, կրկնում ենք, չը պիտի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

15 Յունվ.

Մինչև մի ազգի, մի հասարակութեան, մի ժողովրդի մէջ կեղծաւորեալ [illegible] տարածուած թեամբ [illegible] սաղմնում, մինչև [illegible] ոգելից ըմպելեաց ազդեցութեան տակ ազգի կենաց բաժակ առաջարկելը, հայրենիքին բարգաւաճումն [illegible] մինչև [illegible] ժողովներում ճռճռան փըղձներ արտասանելը — հայրենասիրութիւն է համարվում, մինչև օտար [illegible] գրքերից գողանալը և իր անունով հրատարակելը — հեղինակ դառնալ է ծառայում, մինչև գրիչը գործ ածողը անձնական հաշիւները ազգասիրական վարագոյրի տակ պարզելու [illegible] — Նա՛ այդ ազգը, այդ հասարակութիւնը, այդ ժողովուրդը դեռ շատ պատժվի, դեռ չէ կարող յառաջ դիմել.

Քանի որ ճարպիկ անհատներ կարող լինում սևը սպիտակի տեղ, խաւարը լոյսի տեղ վաճառել է՛ որ իրենց [illegible]ով, է՛ որ հասարակութեան մէջ մեծամասնութեանը [illegible] կամ կոյր բաղդի բերմամբ իրենց բանած ցիրքով, և որ մարդահաճութեան արհեստի մէջ հըմուտ լինելով — մեր վէրքերին օր օրի վրա պիտի բազմանան, բուժվելու տեղ, մեր մարմինների վրա նոր նոր խոցեր, նոր նոր ցաւեր պիտի յառաջանան։ Սուտ է. ազնիւ չեն, անարատ չեն, մաքուր չեն այն հասարակական գործիչները, այն անհատները, որոնք խուսափում են հասարակութեան դատաքննութիւնից, ինչպէս և Գէորգեան Ճեմարանում գործող այժմեան խումբը, որն որ այնքան դժկամակութեամբ է վերաբերվում առ մամուլը, ուր որ իրենց քայլերն է քննադատութեան ենթարկուած. այդ խումբը փոխանակ գրուածների վրա պարզ ճակատով նայելու, ուղղակի փաստերով պատասխան տալու տեղ կը բերի իր կողմից մի [illegible] փաստաբան, նրան կը յանձնի պատասխանել իրենց կողմից և այդ մաղձոտ փաստաբանը, Ճեմարանի խմբի [illegible] այդ պատրաստակամ գրիչը, փոխանակ ունքը դրսեւելու, միշտ տալիս է աչքն էլ հանում. Նրանք միայն մի զէնք ունին. այն է, որ երբ զգում են իրենց մեղաւորութիւնը — իրենց չը կոտրելու, իրենց մեծ մարդ ցոյց տալու համար՝ ծաղր են անում կամ հայհոյում են հակառակորդին։

Բայց մենք շարունակելու ենք մեր գործը. մենք չենք կարող կեղծաւորել՝ չենք կարող սուտ խօսել. Թող թե գուզ բարկութիւնից ինչ կուզի անի պ. Մանգինեան, թող ինձ անուանեն թըշնամի Ճեմարանի. կարծեմ ամեն ոք կը հասկանայ որ Ճեմարանում գործողների վատ գործերը վատ ասելով՝ չի նշանակիլ թշնամի լինել նրան։

Ճեմարանը հիմնելուս նոյն իսկ հիմնադիրը, ինչպէս որ մի պատրուակ է ընտրել մեծ գումարներ մօտ անելու, նոյնպէս էլ այժմ մեր ազգի սրտացաւ բարեկամները մի լաւ պատրուակին դարձրել իրենց քսակները լցնելու. Նոյն իսկ իրենք այնքան ազնիւ կը լինին, որ կը խոստովանեն թէ Ճեմարանը, ներկայ Ճեմարանը ազգի համար ոչ թէ մի բարիքէ, այլ մի բեռ. Ճեմարան անունն այնքան մոգիչ է, այնքան գրաւիչ է, որ բաւական է նրա լոկ անունով լռեցնելու այն ամենքին, որոնք կը համարձակուեն անաչառ քննութեան տակ դնելու նրան։

Ճեմարանի հիմնվելով սնանկանալու վիճակը վայելելու դատապարտուեցին մեր միւս դպրոցները. սրանց եկամուտները խլեցին — Ճեմարան տարան. Այժմ տարեկան մօտ 100000 րուբ. ծախք է գնում. բայց ի՞նչ է և ինչ կարող է լինել նրա օգուտը. Ճեմարանը հիմնուած լինելով Վաղարշապատի պէս մի յետ ընկած տեղում, մի խուլ, առանձնացած ու փակուած խորշում, չունենալով երթևեկներ, կտրուած լինելով ազատ աշխարհից, ազատ կեանքից, չէ կարող մեզ տալ փորձուած, հմուտ և արժանաւոր գործիչներ. Մինչև նրանց փորձուիլը, ո՜վ գիտէ ինչ վտանգների պատճառ կարող են լինել. Բացի այդ, Ճեմարանը մօտ լինելով Էջմիածնայ միաբանութեանը, գրեթէ ականատես լինելով նրանց խայտառակ աղտամուղներին, չէ կարող սիրել դրանց կեանքը. Նա պիտի ատի և հեռանայ այն բանից, որի համար հիմնուած է նա. Բայց ծախքեր գնում են. բայց հազարներ բառնում են ազգի սրտացաւ որդիքը.

Ճեմարանի ուսանողները չեն կարող բարոյականութեան և ազնուութեան մէջ յուսալի անձինք լինել. և այս բանի մեղը ծանրաբեռնվում է ներկայ խմբի անխղճմտութեան վրա, որովհետև ուսանողների կողմից բարոյական մեծ ուժ է հարկաւոր իրենց ուսուցիչների ազդեցութիւնից զերծ մնալու համար... Պարզենք խօսքներս. Ուսանողներն անձքը գրեթէ շատ լաւ են ճանաչում միաբաններին. Նրանք տեսնում են, որ իրենց ուսուցիչները, պրոֆեսօրները ուղղակի երկրպագում են այն անհատներին, որոնցից խորշել միայն կարելի է. Նրանք չեն տեսնում իրենց դաստիարակների լեզուի ու գործքի մէջ համերաշխութիւն. Աշակերտները սաստիկ հակակրութիւն են զգում դէպի իրենց պրօ-

համարենք մեր եկեղեցին լոկ կրօնական շէնք մը, երբէք ազգի ամբողջութիւնը մարմնացնող հաստատութիւն. Թող հայը իր սրտում, իր աղօթքներում, իր ծիսակատարութիւններում փարէ ինչպէս կամենայ. բայց երբէք չը փչացնի իր մտածից այն անունը, որ կապն է ազգի ամբողջութեան. Թող հայը իր սըրտում, իր համոզմունքով լինի բողոքական, լինի կաթոլիկ, լինի ռացիոնական ինչ էլ, բայց իր անունը չը փոխէ յանուն ազգի միութեան, յանուն ազգի ամբողջութեան։ Թող հայը բողոքէ, թող հայը պահանջէ իր եկեղեցին վերանորոգութեան ենթարկել, թող հայը ամեն կերպ աշխատի իր եկեղեցին լուսաւորել, բայց երբէք նրանից չհրաժարուել։ Թող հայը հալածի, պախարակէ վատ հոգեւորականին, թող պատռէ նրա երեսից դիմակը, թող նրան պատժի, ասելով. երբ նա գող է, կաշառակեր է, չարագործ է, անզգամ է, բայց երբէք վատ հոգեւորականներից զզուելով, նրանց արարքներից վիրաւորուելով՝ պատճառ չհանդիսանայ ազգի միութեան օղի, կապի դէմ, որից մէջ է պահպանուած իրենց միութեան խորհուրդը. Թող նա ամեն կերպ աշխատի զօրեղացնել այդ միութիւնը, բայց երբէք չը նուազեցնել, չը ոչնչացնել:

ՆՈՐ ԸՆՏՐԵԱԼԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՑՈՒՆ։

—

Շատ հեռու չը գնալով կասենք, որ Ներսէս Ե. կաթողիկոսից յետոյ հայոց հոգեւորականութիւնը քայլ առ քայլ դէպի բարոյական անկում էր ընթանում. Սակայն այդ ընթացքն արդարացաւ նորոգ հանգուցեալ Գէորգ Դ. Կաթողիկոսի օրով։ Էջմիածնի միաբանութիւնը, որ կեդրոնն է կազմում մեր հոգեւորականութեան, այժմ համարեա կարելի է ասել որ աւերուած է բարոյական կողմից։ Էջմիածնի մէջ թէ բոլոր հոգեւորականները և թէ նոյն իսկ աչքի ընկնող աշխարհականները գրեթէ ապրում են իրենք իրենց համար *). Նըրանց կեանքի խորհուրդն, նրանց գոյութեան նպատակը բաւականութիւնն է, փողն է, հաճոյութիւնն է. Նրանց չնչին «եսի» շուրջն է պտտվում ամեն բան Էջմիածնի միաբանութեան մէջ թագաւորում է կաշառակերութիւն, ատելութիւն դէպի ընկերը, հակակրութիւն առ միմեանս։ Էջմիածնի միաբանութիւնը բոլորովին դադարել է ազնիւը, ճշմարիտը արդարը յարգելուց։ Էջմիածնի միաբանութիւնը իր ընթացքով անգիտ է առել թէ կրօնական պաշտամունը, թէ հոգեւորականութեան վարկի անկումը և թէ ամեն վատ բանի. Եւ այս ամենը կազմում են հանգուցեալ Գէորգ Կաթողիկոսի գործունէութեան միւս կողմը։ Ոչ մի Կաթողիկոսի օրօք Էջմիածնի հոգեւորականութիւնը այն աստիճան չաւերվեց, չփչացաւ, որքան որ վերջինիս օրօք։

Հաստատուած լինելով որ այս բանը ազգին ծանօթ է բոլոր հայերին, որոնք լսած են գլխից [illegible] գործութիւնները, եւ չենք երկարացնի գրանց անմիջի այս վիճակի աննկարագրութիւնը. Կարճ կապելով այրանք միայն կասենք, որ Աբեղանկանութիւնը, կաշառակերութիւնը այն աստիճան փչացրեց, գաւառականութիւնն ու ձրիակերութիւնն այն աստիճան աճեց, կաստային, հակընկերական ոգին այնքան կարողացեց, միաբանութիւնը, գաղագործութիւնն այնքան ալուալից այդ հասարակութեանը, որ պատիւ՝ օրինապահութիւն, առաքինութիւն՝ ճշմարտութիւն, խիղճ, պատկառանք մարդկութիւն ասացեալ բաները իսպառ հալածուած են այնտեղից— գրանց հետքն անգամ չկայ այնտեղում. Մի այդպիսի խաւար ու ապականի շրջան էլ — և նրանց անկման հետ կորած ենք մենք. Ընդհանուր վտանգի դէմ անբաններն անգամ հաշտւում են. Մտածենք գրանից և մեր փըրկութեան վրայ.

Ինչպէս որ այդ վտանգը, ինչպէս որ այդ ցաւը, հիւանդութիւնը նորա է բերել գլխաւորապէս մի անհատի ձեռքով, այնպէս էլ դրա փրկութիւնը կը լինի մէկի ձեռքով. Այդ մէկը մեծ առաջնորդն է, մեծ գլխավորը, իշխանաւորն է. Մեր փրկութեան համար մեզ հարկաւոր է իմաստուն օրէնսդրութիւն և նախաշաւ ու ազնիւ հոգու տէր առաջնորդ. գործունեայ, անձնուրաց Կաթողիկոս է պէտք:

Ազգի մի բոլոր նախկին հիմնարկութիւնները, ազգի օգտին ծառայող բոլոր գործավարները չունչ, թարմութիւն ու կենդանութիւն են [illegible] չուած է այդ ամենին կառավարելու։ Այնտեղ, ուր որ ազգի գլուխը, ազգի կառավարիչը բարոյապէս առողջ է, բարեխիղճ է — ազգը կարողի ազնիւ և արժանաւոր իմաստութեան տակ։ Բայց ուր որ այդ գլուխը, այդ կառավարիչը ինքնասէր է, անազնիւ է, վատ է, այնտեղ կառավարչութիւնը իմաստութիւնը կեղծանացած կը լինի անընդհատ և անկման մարդկանց ձեռքում, այնտեղ չի կարող լինիլ ոչ ճշմարտութիւն, ոչ արդարութիւն, ոչ օրէնք։

Որքան էլ որ մեր ազգի հոգեւորականութեան դասը աւերուած լինի, որքան էլ որ մեր բոլոր գործերը կեղծաւորուած բարեպաշտութ[եամբ] առանց զգնկաւորուած լինին, մի խ[օս]քով որքան էլ որ մենք գլուած լ[ինինք] քարքարոտ ու անտարբերաշող [illegible]ների մէջ, այսու ամենայնիւ մ[եծ] հաստատ կամքի և ազնիւ հոգու տէր մարդ կարող է փրկել մե[զ]. «Հզօր մարդիկն ու ջղեղները իրեն[ց] են իրենց համար ճամբայ բաց[ում] առաւել առածը:

Մեծ առաջնորդը կը քաշէ դէպ[ի] ինքը իրեն համամտութիւն բնաւորու[թ]եան տէր մարդկանց, ինչպէս մագնիսը քաշում դէպի ինքը եր[կաթ]կաթին։ Մեծ առաջնորդը կը ս[իրէ] իրեն համար իրեն պաշտած շրջա[ն] նասիրան և ազնիւ հոգու [տէր] մարդը ոչ միայն ինքը իրեն համ[ար] ճանապարհ բաց կանի, այլ և մի [...] գրիչի առաջնորդ հանդիսանալ կը առնի իր հետ և ժողովրդին։ «Ազնիւ հոգու տէր մարդը — դա[ս] մի ականաւոր Անգլիացի մատենա[գիր] գիր — ամեն մի գիւղից, ամեն ինչին անցքից օգուտ կը քաղէ [illegible] համար նրա փորձառութեան և բ[...] նականութեան մէջ զգուշութիւն [...] մի դաշն, և այդ դաշնի արդիւնք նրա գործերը։ Նա գործում է սիրոյ նամար և ոչ տէր ձեռք բերելու ցա[նկու]թեամբ։ Նա բնականութիւնը հ[...] մարելով ինքնութիւնից իրեն սրտ[...]

(*) Զըկայ կանոն առանց բացառութեան.

ֆեսորները. Շատ հասկանալի բան է. նրանք երեխաներ չեն. Լսարանցիք ուղղակի տեսնում են, որ այդ մարդկերանցից և ոչ մէկն արժանի չէ իրեն պաշտօնին. նրանք հասկանում են, որ փոխանակ 20000 տալու անպատրաստ ուսուցիչների, դրա մի մասով իրենք կարող էին արտասահման գնալ. Դրանք նկատում են, որ իրենց ուսուցիչները չափից դուրս անխիղճ են. զոր. Զորբորդ դասատունից սկսած մինչև 9ը դաս է տրվում հայոց մատենագրութիւն?! Եւ ուսուցիչը այնքան բարեխիղճ է, որ ոչինչով չի ծարաղանում զբաղեցնել տալ աշակերտներին. քանի որ ոչինչ չունի ասելու. ասել է ամենը, ինչ որ գիտէ. նոյնը հայոց պատմութեան, Ընդհ. պատմութեան վերաբերութեամբ և ըն. Կարճ ասենք. ոչ մէկն արժանի չէ իր պաշտօնին — լսարանցիների համար. բայց և ամենքը սաստիկ սիրահար են փողին.

Սակայն դրանք ամեն կերպ աշխատում են իրենց տեղը ամրացնել. նրանք ամեն անգամ նոր նոր քաղաքականութիւն են գործ դնում. Որպէս զի իրենց մէջ կեդրոնացնեն ճեմարանի գոյութիւնը աշխատում են ամբողջ ուժերին հեռացնել — դասերն իրենց մէջ բաժանել. որ տեղն ընկած տեղը կարող չը լինին նրանց դիպչելու. Բացի դրանից ամենքին պատասխանատուութիւն չեն զգում իրենց խղճի առաջ ամեն ժամանակ այցելութեան երթալ և խորքն յարգանք համբոլորել այն աչքերը որոնք կարելու են արժանի... Իրենք էլ զգում են, որ ծախսերը չափազանց են. Հնարներ են մտածում թեթեւացնելու, միայն այնպիսի հնարներ, որ իրենց ամելի շահաւէտ լինի. Ի՞նչ են անում. Պտույտ են կամաց կամաց փակել I, II և III դասարանները. Իսկ IV, V, VI դասարանների համար՝ էժան ուժեր նշանակեն լսարանցիներին դասախօսելու. Այս տարի այս սաստիկ ցուրտ եղանակին, պատրաստելին ճեմարանից 3 ուսուցչի. խեղճ, անմեղ ու թոյլ ուսուցիչների, որ փոքր ինչ թեթեւութիւն տան Վանքին. Այդ ուսուցիչները ստանում էին 600—700ական րուբ. դրանք առաջարկում էին. Տեսչին թէ եթէ մեզ արտաքսում էք ճեմարանի ծախքերը թեթեւացնելու համար— եկէք ամենքս էլ մեր ռոճիկներից մի մասը զիջանենք. ահա մենք մեր կողմից նըիրում ենք ճեմարանին 200ական րուբ. Բայց ով է արդար ձայնին լսողը. Հրաժարական տուեց հեռացաւ ճեմարանից և բժ. Տէր Գրիգորեան, աշակերտների այդ սիրելի ուսուցիչը. Այժմ նկատում են պրոֆեսորները, որ աշակերտները առհասարակ ատելութեամբ են վերաբերվում դէպի իրենք. Ինչ անեն որ դրանց զրուեն. բերում են մի չըլսուած ու չըտեսնուած բան են հնարում—ամեն մի պրոֆեսոր հերթով իրենց մօտ տուն են հրաւիրում լսարանի ուսանողներին, մօտ մօտ են անում նրանց. մի խօսքով կը տուցնելին մէջը են քսում. Սա շատ լաւ բան է. և մենք էր ժամանակին բողոքում էինք այն սառը, այն պաշտօնական հեռ ու ցամաք յարաբերութեանց մասին, որ ունէին ուսուցիչները դէպի աշակերտները. Սակայն լաւ է ուշ քան ոչ երբէք. միայն ցաւալին այն է, որ դրանք այնպիսի ժամանակներում սկսեցին այդ բանը, որ բոլորին էլ զգալ տուին իրենց ներքին դիտաւորութիւնը. զգալ տուին որ դրա մէջ դարձեալ չահասիրական նպատակներ կան ծածկըւած. Վերջապէս ամեն քայլափոխում իրենք իրենց ճանաչացնել են տալիս. Տեսչի ժամանակ չէին կամենում թոյլ տալ աշակերտներին դիւղը գնալ, որ իրենց արարքները չը պատմեն նրանք տըներում. բայց նրանք այնպիսի ցոյցեր, այնպիսի աղմուկ, այնպիսի այնպիսի բաներ արեցին, որ ուղղակի ցոյց տալ կամեցան թէ որքան կշիռ ունենք դուք մեզ վրայ. Այս ցաւալի է. մենք այսու ամենայնիւ չենք կարող հասել, որ աշակերտները ոչինչով մեղաւոր չեն—եզուիտական վարմունքները կառավարիչների հարկադրում են նրանց այդպէս վարվել. Նրանք ուղղակի բողոքագիր են ներկայացնում Տեսչին. դատ են խնդրում մի վերակացուի ամբողջ և անմի[ջական] տան փարմանքների դէմ, մինչև անգ[ամ] ուղղակի ցոյցեր են անում նրան— րակայութին չը հնազանդելու. չեն մենում մի Մանկունի եռանդ[...] ճեմարանում. բայց Տեսուչը ակնյ[այ]նի կերպով պաշտպանում է. մինչև գամ այս օրերս նրան աւելի թեթ[ե]ցրեց պաշտօնից. Առաջ որ թէ տ[եսուչ] էր ու թէ վերակացու և ստանում 1000 րուբ. այժմ միայն անտես է ռոճիկով. իսկ նրա վերակացու[թեան] պաշտօնը յանձնել են մի վարդ[...]տի...

Վերջապէս մենք դարձեալ կրկ[նում] ենք, որ ճեմարանը չի կարող ծառ[այել] այլեւս երբեւէ ճեմարան. ո՛չ, մտ[...] ասել, որ որոշել են եկող տարու լսարանցիներին ամսական մի որոշ ճիկ յատկացնել և գիւղի մէջ տալ ապրել. Ասում են լաւ չէ՞ լի[նի] լսարանները փակվին և 50,000ից բաժանեն 20 ուսանողի վրայ և ո[ւղար]կեն արտասահմա՞ն. Մինչև երբ ի[զուր] տեղը կորչեն ազգի փողերը. Մեն[ք] մեր շունենք ճեմարանական դաս[եր]ները պահելու համար. վերջապէս ցանք է զաւառական ազբատ գիր[...]րի վերջին կոպէկը խլել և ճեմ[արանի] պրոֆեսորների ծակ գրպանները լ[ցնել]. Մխիթար Ե. Գ.Ների պէս հրապա[րակա]խօսները կարող են ասել թէ ա[...] ծախեցէք. միայն թէ պահեցէք [ճեմա]րանը. ուրիշ խօսքով՝ պահեցէք [ճեմա]րանի պրոֆեսորներին.

Դօն Էսաւիան Դը-Բալ[...]

մի օգտակար պարգև, հանդիսանալ ճարտար ղեկավար իր բարոյ. Արդարութիւնը նրա գլխաւորն է. Հասարակութեան մէջ նա մի կենդանի օրինակ է։ Նա բարեկամ է ազնիւ և խոհուն անձանց, օրինակ միջին կարգի և թշնամի յանցաւոր մարդկանց համար»։

«Թող նախանձ(?) և ազնիւ բնաւորութեամբ մարդը, գրաւ, նոյն գրքերը - բանի մի փոքր գիրք, որ իշխանութեան տակ ծառայողներին ամենքին էլ այնպէս կը թուի, որպէս թէ նոյն իսկ իրենց իշխանութիւնն էլ մեծացել-ընդլայնուել է։ Անգլիոյ մարդը բաւարարում(?), բարձրացնում այն ազգը, որին պատկանում ինքը։ Անգլիոյ մարդը մի և նոյն ժամանակ բարձր պահելով բարոյականութեան դրօշակը, խնամելով ու փնտռելով անհատական արժանաւորութիւնները—առաջնորդում է դէպի այն ամենը, ինչ որ ազնիւ է, ինչ որ գեղեցիկ է, ինչ որ փոքր է աշխարհի մէջ։ Անգլիոյ մեծ մարդիկ իրենց հանճարի կնիքը դրոշմում են ամբողջ դարերի, նաև ամբողջ ազգի ճակատին. անգլիոյ մարդիկ իրենց աշխարհի իսկական կենսական ուժերն են կազմում. Նրանք ազնուացնում և բարձրացնում են իրենց ազգը»։

Վերջացնելով մեր խօսքը, դիմում ենք բոլոր հայերին, խնդրելով և աղ[illegible]րենց խորին ուշադրութիւնը դարձնեն Կաթողիկոս ընտրելու վրայ։ Հաւատում ենք, որ խոր քննադատութեամբ, առանց մարդահաճոյական, առանց յետին մտքերի, մաքուր սրտով լաւ մտածել—ընտրել ամենայն Հայոց Կաթողիկոս հաւատով և ազնիւ բնաւորութեամբ, ճշմարիտ հայրենասէր անհատի. կաթողիկոսն լինի դա թէ աշխարհական, քահանայ թէ վարդապետ. այդ միևնոյնն է. մեր առաջ կայ չորս միլիոն ժողովուրդ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայում հրատարակուող „L'Oriental“ լրագրի 8-դ համարում կարդում ենք.—Ռուսաստանը եռանդոտ կերպով բանակցում է Լոնդոնի Կաբինէթի և Բ. Դրան հետ, որպէսզի Բեռլինի դաշնագրի 61-դ յօդուածով Հայաստանին խոստացած ռէֆօրմները մտցրած լինեն վերջապէս այդ երկրում։

Թո՛ղ այս լուրը մեզ հետ միասին ընդունեն Հայաստանի մեր պաշտպանած որդիքը որպէս մի աւետիք փրկութեան, Կաղանդի մեծ տօնի առիթով։

—Առաջարկելով Խրիմեան Հայրիկին Էջմիածնական Թախտի աթոռի կանդիդատ, նոյն լրագիրը ենթադրում է, որ „Կաթողիկոս Խրիմեանը կը լինէր արժանաւոր յաջորդ Գրիգոր Լուսաւորչի և Էջմիածնի հռչակաւոր Կաթողիկոսների։ Նա կը վերացնէր այն չարը, որ Գէորգ IV իր քաղաքական պատճառով, հասցրել է իր ազգին։ Նա կը վերականգնէր քահանայապետութեան և Հայոց լուսաւորչական եկեղեցու կարգապահութեան միութիւնը. միութիւն, որ շատ հարուածներ կրեց վերջին ժամանակներս Թիւրքիոյ պատրիարքների տարաձայնութիւններից։ Արդարև Խրիմեանը շատ նեղութիւններ է կրել և այժմ անկասկած մեծ յարգանքներ կը վայելէր. նրա գաւազանի տակ Էջմիածինը կը դառնար մի կենդրոն հաւատի և լոյսի, խորտակելով Գ. IV-ի օրով սկսուած յետադէմ գաղափարները»։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լսում ենք որ Կոնդի Ս. Յովհաննէս եկեղեցու վերջին ժամանակներում ընտրուած հոգաբարձուներից մի քանիսը, բացի այն որ իրենք ոչ մի գործում չեն ուզում մասնակցել, թոյլ են տալիս իրենց զանազան անտեղի խօսք մի անձի(?) գործ սկսելու վրայ և պատճառ լինել այս վերջինների թոյլ ուժեանը(?)։

Այս համար էլ ժողովուրդը մտադիր է նոր ժողով կազմել հեռացնել այդ անգործ հոգաբարձուներին, թողնելով ութ ընտրուածներից մի քանիսը։

* * *

ՍԱԼԵԱՆԻՑ ստացանք ութ րուբլի մի նամակով հանդերձ, որով խնդրում են Մշակի համարներից մի մի օրինակ ներկայ 1883 թ. ընթացքում ուղարկենք Ղուբայի Հայոց հոգևոր դպրոցին և Շամախու Հայոց Սանդխտեան(?) օրիորդական դպրոցին։ Տնօրինեցինք պարտ ու պատշաճը։

* * *

Ներկայ թւականի բազմաթիւ շնորհակալական նամակները և բաժանորդագրութեան յաջող ընթացքը ցոյց են տալիս, որ Մշակը հակառակ շահախնդիրների սպասածին, ունի առաւել հաստատ քայլերով յառաջ ընթանալ։

* * *

Պ. Զաքար Նիկիտիչ Նալբանդեան վճարելով Մշակի բաժանորդագին 4 րուբ. խնդրել է մի օրինակ ուղարկել իր կողմից ընծայ Ղազախու Ռուսանոյ(?) Նոր գիւղի ծխական դպրոցին։

* * *

Շնորհակալութեամբ ստացանք նոր պ. Քերովբէ Պատկանեանից նորա հրատարակած՝ „ՓԱՒՍՏՈՍ Բիւզանդացի գիրքը հանդերձ "Матеріалы для армянскаго словаря" տետրակով։

* * *

Շնորհակալութեամբ ստացանք նոր պ. Արսէն Թոխմախեանի վերջին գաւառախօսութիւնը(?) „Մասիս լեռան ստորոտում“ վիպասանութիւն(?)։ Գրքոյկն իր մէջ բովանդակում է շատ հետաքրքրական և Ռուսաստանի հայերին համար նոր նոր տեղեկութիւններ։ Ինչպէս երևում է պ. Թոխմախեանն լաւ է ըմբռնել ներկայ ժամանակի պահանջներից մէկը և գլխաւորի կարիքը. այդ այն է, որ մենք չենք ճանաչում մեր հայրենիքը, որ մեզ հարկաւոր են ստոյգ և ճշմարտացի տեղեկութիւններ և այս տեղեկութիւնները կարող են տալ ճանապարհորդները։ Գրքոյկը ապագրած է Մեծ. պ. Մելիք-Հայկազեանի ծախքով և վաճառումից գոյացած արդիւնքը նուիրուած է չքաւոր հայ ուսանողներին։ Գինն է 80 կ. ծախւում է Տփխիսի բոլոր հայ գրավաճառների մօտ. Երևանում՝ պ. Կ. Դադամեանի խանութում։

* * *

Ամսոյս 21-ին տեղւոյս Ռուս թատրոնասէրները տուեցին մի ներկայացում քաղաքիս Գայեանեան օրիորդական ուսումնարանի դահլիճում յօգուտ կանանց բժշկական կուրսերի. Խաղացին „ФОФАНЪ“ երեք գործողութեամբ և „ДОМОВОЙ ШАЛИТЪ“ երկու գործողութեամբ կոմեդիաները։

* * *

Լսում ենք որ Հայ թատրոնասէրները ևս պատրաստւում են տալ մի բարենպատակ ներկայացում։ Խաղալու են պ. Էմին Տէր Գրիգորեանցի „ՉԲԿԱՆՑԻ(?) ԶՈՀԸ“ վերնագրով դրաման։

* * *

Հայր Եղիա տէր քահանայ Համբարձումեան նուիրեց իր կողմից մի օրինակ Մշակ 1883 թւականի ընթացքում Ախալցխայի Հոգևորականաց Մատենադարանին։

* * *

Ներկայ թւականին Փետրուարի մէկից պ. Էմին Տէր Գրիգորեան հրատարակելու է Երևանում շաբաթական երեք անգամ, Մշակի քառորդ թերթի մեծութեամբ, „ԵՐԵՒԱՆԻ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ“ լրագիր։

* * *

Ամսոյս 30-ին տեղւոյս քաղաքային կլուբում ԲԱԼ է նշանակուած յօգուտ քաղաքիս հայ օրիորդական դպրոցների. Տոմսակների գինն է տղամարդկանց համար 2 ր. տիկնանց համար 1 րուբ։

* * *

Երևանից քաղաքային բժիշկ և «Առողջ. թերթի» Խմբագիր պ. Լևոն Տիգրանեան ահա երկրորդ տարին է որ Մարդակազմութիւնից և Առողջապահութիւնից ձրի դասեր էր տալի տեղւոյս օրիորդական դպրոցներում. այժմ հաստատ աղբիւրից տեղեկանում ենք որ նոյն դպրոցների վարչութիւնը աւելորդ է համարել այդ առարկաների դասաւանդութիւնը և յարգելի բժիշկը հրաժարուել է դասերից։ Ցաւում ենք, որ Մարդակազմութիւնը ու Առողջապահութիւնը աւելորդ են համարւում նրանց համար, որոնցից ամեն մինը մի քանի տարուց յետոյ պէտք է լինի մայր տղաների և խնամատար ամբողջ գերդաստանի։

* * *

Շնորհակալութեամբ ստացանք նոր Մեծ. պ. Յովհաննէս Սանփանեանց(?) իր հրատարակած՝ Րաֆֆի „ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂԸ“, որ ծախւում է Տփխիսի բոլոր գրավաճառների և նոյն իսկ իրեն պ. հրատարակչի մօտ։

* * *

Մեծ. Բժիշկ Գրիգոր Տէր Գրիգորեան մինչև Մարտի 1-ն ընդունում է իր մօտ երթևեկ հիւանդներին ամեն օր, բացի կիրակէներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 11 ժամը։ Բժիշկը բնակւում է պ. Նահապետ Տէր Յովակիմեանի տանը, Գայեանեան ուսումնարանի դիմացը։

* * *

Ծաղրելի [illegible]։ Ամսոյս 19-ին մի մասնաւոր ժողովի մէջ, մի խումբ երիտասարդներ հրապարակ եկան թէյ խմելու, միաբանութեան ծոցից Արձագանք շաբաթաթերթի պ. Գրիգոր Նիկողոսեանի դէմ բռնած ընթացքի վրայ։ Մի ամբ(?) ճառախօսութիւնից յետոյ, բոլոր երիտասարդներ համաձայնեցան և որոշեցին հանձնարար յայտնել պ. Գ. Նիկողոսեանին և Արձագանքի 1882 թ. №—45 և 1883 թ. №—2 համարներ բարձրաձայն ծիծաղով և արհամարհութեան աղաղակներով այրեցին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ պ. Ա. Ե. հաղորդում է հետևեալը. „Բաւական չէ որ Գ. Ն. եպիսկոպոսները կարող եղան միաբանութեան կողմից Սինոդին ուղարկած խնդիրը Բարդուղիմէոս վարդապետին ստորագրելից(?) բերելու համար յետ տալ, այն ինչ իրենք այդ գործի մէջ ամենևին ձայն տալու իրաւունք չունէին, քանի որ նրանց դէմ է բոլոր բողոքը, քանի որ նրանք են յանցաւորը. տեսում ենք բաւական չէր այդ. այլ և աշխատում են Էջմիածնից դուրս քշել այն անձանց, որոնք քաջութիւն են ունեցել վանքի օգուտները ու շահերը պաշտպանելու ընդդէմ կեղեքողների։ Առաջին այդպիսի քայլը ուզում են սկսել Գասպար վարդապետից։ Բայց միթէ հնար էլ կայ չմոռանանք(?) թէ Սինոդը, թէ Նորին Բարձր Սրբազնութիւն Տեղակալ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսը թոյլ չեն տալ, որ նրանք դործեն շարունակեն իրենց ոտնահարութիւնները։ Մենք սպասում ենք Տեղակալ հօրից արդար և անաչառ դատաստան“։

* * *

ՋԻԱՆՇԻՐԻՑ գրում են որ Ղարաբաղու վիճակի ընդհանուր գործակալ Յովհաննէս ա. քահանայ Ախշարեանը(?) դուրս եկաւ Ջրաբերդ և Եկմխաթի(?) մահալներն հաւաք հանգանակ(?) ժողովելու։ Յովհաննէս ա. քահանայն, համաձայն յանձնարա-

ութեան Ղարաքալու վիճակային Հայոց Կոնսիստորիայի, քննելով նախկին գործակալ Բաղալեանցի գործառնութիւնը, գտել է, որ հայր Բ. գտա հազար մանէթի չափ փող է ապականել... Սակայն փոխանակ պատասխանատուութեան ենթարկուելու կրկին նշանակուել է Խոշենու բարեկարգ։

* * *

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ գրում են, որ Սինոդը անօրինել է բարեկարգ ու Գործակալի պաշտօններում վարդապետներ նշանակել քահանաների փոխանակ։

* * *

Նոյն տեղից գրում են. «Անցեալ թուականի Դեկտեմբերի վերջերին Սինոդականք խորհրդակցեցին Էջմիածնի ծախսերը թեթեւացնել, և դրա համար սկսեցին արձակել գամանայի, տպարանի, փռատան եւն ծառաներից, որով թէեւ օգուտ մնաց միայն 2000 մնթ, բայց արձակուած ողորմելիները այս ձմեռուայ կիսին շրջում են պարապ և անգործ։

* * *

Նոյն տեղից. «Հակառակ արծանք Մանկունւոյ և Սանահինից, այժմ մի ուրիշն է դուրս եկել, որ Սինոդի անդամ է, և բաց ու յայտնապէս ամեն մի գործից աշխատում է փող հանել, ասելով թէ արտասահման պէտք է գնալ առողջութեան գտնելու համար. այս էլ մի տեսակ աղբիւր է փող ժողովելու համար։ Ի՞նչ արեց անցեալ տարուայ 1000 ռուբլը. մի՞թէ բաւական չէ արտասահման անելու համար. բայց թող մտածէ որ այդ փողերի հետ կտանէ և հազար անէծքներ, որոնք դժուար թէ թողնեն առողջանալու»։

* * *

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ պ. Սիրակալը գրում է. „Վեհափառի մահից յետոյ Սինոդը ուշադրութիւն է դարձնում Ճեմարանի ծախսերը կարճել. և ահա Ճեմարանից հեռացնում են վարժապետութեան և նկարչութեան ուսուցիչներին և քարտուղարին, որոնք համեստ ռոճիկներ էին ստանում (600 կամ 700)։ Նայեցէք խնդրեմ, միթէ կարելի՞ է երեւակայել մի բարձրագոյն ուսումնարան, որի ձգտումն պիտի լինի գեղեցկութեան գաղափարը արմատացնել աշակերտների մէջ, առանց գեղարուեստների։ Այս ընթացքը երբե՞ք պահպանելի չ՞ Էջմիածնականներին,*) որոնք իրենց նշանաբանին հետեւելով՝ «զմժղուկ քամեն և զուղտ կլանեն»։ Մի կողմից ծախ —պրոֆեսորների ստացած փոքր ահագին քանակը և դրա եւս աւելացնելը և ոչ երբեք կարճելը միտքը, միւս կողմից մի մրջիւնային քաջագործութիւն. ձմեռ ժամանակ խեղճ, ռոճիկով բաւականացող ուսուցիչներին հրաժարեցնելը Ճեմարանի ծախսը կարճելու համար, ասացէք խնդրեմ ծայրահեղութիւն չէ՞։

Մենք զարմանում ենք. Ս. Սինոդի ի՞նչ խորհուրդ ունի 600 ռ. ստացող մի գիրուչէի (Յուրիեան) ռոճիկը 200ու իջեցնել, որով պիտի կարողանայ մի ահագին ընտանիք պահել, իսկ միւս կողմից 5 և 4 հազարներին աչք փակել. միթէ դրանով միայն ունին ծախսը կարճել. միթէ դա «զմժղուկ քամել և զուղտ կլանել չէ՞», միթէ դա ծայրահեղութիւն չէ։

Վերջապէս ժամանակ է Ս. Սինոդին մտածելու, որ խեղճ ուսուցիչներին 100 կամ 200 ռուբլ կարճելով ծախսը չի քչանալ, հապա համեցէք հազարականներից գէթ մի մի հազար պակասել և դուք կը տեսնէք որ Ճեմարանը տարէնը առնուազն 10000 րուբլի օգուտ կը տեսնէ»։

(*) Այդ արել է, ինչպէս տեղեկացած ենք, պ. Ա. Փ. եան։ Ծ. Խ.

Խմբագիր Հրատարակիչ
ՎԱՍԱԿ ՊԱՊԱՋԱՆԵԱՆՑ

ԲԺԻՇԿ ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ մինչև Մարտի 1ն ընդունում է երեխէից հիւանդներին ամեն օր (բացի կիւրակէից) առաւօտեան 10—11 ժամը պ. Նահապետ Տէր Յովակիմեանի տանը, Գայիանեան օրիորդական դպրոցի դիմացը։

„ДОНСКАЯ ПЧЕЛА"

(ГОДЪ VIII)

ПОЛИТИЧЕСКО-ЛИТЕРАТУРНАЯ ГАЗЕТА
ВЪ РОСТОВѢ НА-ДОНУ.

Донская Пчела, какъ и въ теченіи минувшихъ семи лѣтъ, будетъ выходить два раза въ недѣлю. по четвергамъ и воскресеньямъ.

Цѣль газеты—служеніе интересамъ Пріазовскаго края: разработка вопросовъ, касающихся экономической жизни этого края, своевременое обсужденіе всѣхъ явленій, имѣющихъ близкое соприкосновеніе съ мѣстною жизнью, оглашение болѣе или менѣе важныхъ событій, текущія явленія, мѣстныя новости. Публикованіе правительственныхъ распоряженій, имѣющихъ интересъ для жизни здѣшняго края и вообще всѣ важнѣйшія дѣйствія правительства.

Въ фельетонномъ отдѣлѣ газеты помѣщаются статьи по хозяйственнымъ и экономическимъ вопросамъ, статьи для легкаго чтенія, обличительнаго и юмористическаго содержанія, разсказы, сцены, стихотворенія, рецензии и проч.

Жизнь окружающихъ городовъ—Азова, Ейска, Нахичевана, Таганрога и другихъ сосѣднихъ мѣстностей въ «Донской Пчелѣ» имѣетъ всегда обширное мѣсто.

Торговый отдѣлъ «Донской Пчелы» доведенъ до самыхъ подробностей, коммерческія свѣдѣнія, цѣны Ростовскаго, Саратовскаго, Одесскаго и другихъ торговыхъ рынковъ. Этотъ отдѣлъ особенно важенъ для всего торговаго міра Кубанской, Терской областей, Екатеринославской, Воронежской и Ставропольской губерній, гдѣ «Донская Пчела» уже успѣла получить достаточную извѣстность, какъ необходимое подспорье для торговыхъ сдѣлокъ.

Помимо всего этого, «Донская Пчела», желая давать своимъ читателямъ возможность слѣдить за всѣми вообще текущими общественными событіями, всегда даетъ мѣсто всѣмъ важнымъ явленіямъ, преимущественно стараясь быть краткой и сжатой въ своихъ сообщеніяхъ.

Подписная цѣна:

съ доставкою въ Ростовѣ н/Д.		съ пересылкою иногороднимъ.	
на годъ	6 р. —	на годъ	7 р. —
„ полгода	3 „ 50	„ полгода	4 „ —
„ 3 мѣсяца	2 „ —	„ 3 мѣсяца	2 „ 50

За перемену адреса редакція взимаетъ 25 коп.

Письма и деньги адресуются исключительно въ контору редакціи „Донской Пчелы", въ Ростовъ на-Дону.

—Редакція покорнѣйше проситъ Гг. иногородныхъ подписчиковъ присылать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полные адреса четко и разборчиво.

Редакторъ-Издатель И. А. ТЕРЪ-АБРАМІАНЪ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՍԱԿ

(ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԼՐԱԳԻՐԸ

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

1883 թ. հրատարակվում է նոյն գիրքով, շաբաթական մի անգամ և հետեւեալ պրոգրամմայով I. Տէրութենական կարգադրութիւններ։ II. Առաջնորդող յօդուածներ։ III. Թղթակցութիւններ։ IV. Տեղական լուրեր։ V. Խառն լուրեր։ VI. Բանասիրական (Ֆելիէտոն, պատկերներ, վէպեր, ինքնուրոյն կամ թարգ. յօդուածներ գիտութեան զանազան ճիւղերի վերաբերութեամբ, մատենախօսութիւն)։ VII. Պատասխանիք խմբագրութեան և VIII. Յայտարարութիւններ։

Տարեկան բաժանորդագինն է Երևանում 3 ր., իսկ Երևանից դուրս—ամեն տեղ—4 ռուբ. կէսին կէսը։

Ստորագրուել կարելի է Պսակի խմբագրատանը։ Օտար քաղաքացիները դիմումն՝—Эривань. Въ редакцію ПСАКЪ.

Ծանօթ. Եթէ հանգամանքները նպաստեն Պսակը կը հրատարակուի շաբաթական երկու անգամ միեւնոյն բաժանորդագնով։

ՐԱՖՖԻ

ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂ

Լոյս է տեսած, վաճառվում է Թիֆլիսում բոլոր գրավաճառների և Հրատարակչի մօտ։ 10 աւելի առնողներին զեղչում կը լինի։ Հրատարակչի հասցէն՝ Тифлисъ. Оганесъ С. Степанянцъ.

Дозволено цензурою Г. Эривань, 21 Января 1883 Պսակ լրագրի տպարան Типографія газеты «ПСАКЪ» (ПАПАДЖАНОВА)